

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 654 ŁÓDZKIE

1. Obiekt

84/1 DWÓR

2. Czas powstania

2 poł.XIX w.

3. Miejscowość

WIELKA WOLA

1

1:100000

4. Adres

Wielka Wola 39

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo piotrkowskie

gmina Czarniewice

pow. tomaszów

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975 r.

województwo łódzkie

powiat Rawa Mazowiecka

8. Właściciel i jego adres

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

353, dn. 26.06.1985 r. 18.05.1994

Nr data

autor zdjęć
data wykonania
miejsce przechowywania negatywów

E. Szelągowska, 08.1993 r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Dobra Wielka Wola k. Czerniewic należały w XIX w. do Sokolniczych. W 1920 r. nabył je Tytus Wilski z Wilkowic i w istniejącym dworze osadził administratora - Rutkowskiego. W skład 500 morgowego majątku wchodziły oprócz dworu zabudowania gospodarcze, stolarnia, tartak, cegielnia, gorzelnia i sześć czworaków Murowany, parterowy dwór wzniesiony w 2 poł. XIX w. zachował swą pierwotną formę do lat 70-tych naszego wieku, kiedy to został znacznie przekształcony. Rozebrano wówczas górną kondygnację wieży z balustradą tralkową w zwieńczeniu i taras ze schodami od strony ogrodu - zamurując także otwór wejściowy. Przekształcono otwory w ryzalicie - pierwotnie zamknięte łukami pełnymi, oraz w elewacji frontowej. Boniowanie zachowało się do dziś tylko na murach wieży. Odmienne były pierwotne formy gzymsów. We wnętrzach zdemontowano wszystkie piece i parkiety. Tytus Wilski zginął w kampanii wrześniowej, nad Bzurą, a wdowa po nim wkrótce wyszła za mąż za kolejnego administratora majątku - Szulczewskiego. Oboje zamieszkiwali we dworze aż do końca II wojny światowej. Po wojnie Rosjanie wypędzili właścicieli, majątek rozparcelowano, a we dworze zamieszkali parcelanci. W 1949 r. zlokalizowano tu szkołę podstawową i mieszkania dla nauczycieli. Szkoła przetrwała do 1976 r. Później mieszkała tu jedna z nauczycielek, a pozostała część obiektu była nieużytkowana.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

- S y t u a c j a. Wieś Wielka Wola położona jest na pld.-wsch. od Czerniewic (gmina). Dwór usytuowany jest w parku o pow. 2,8 ha, po wschodniej stronie drogi z Czerniewic, w pewnym oddaleniu od zabudowań wsi. Do dworu prowadzi prostopadła do drogi ścieżka ujęta żywopłotem, otwierając się podjazdem przed frontową, pld.-zach. elewacją budynku. Na pld.-wsch. od dworu znajdują się zabudowania gospodarcze. Od tyłu teren nieco się obniża. W pld. części parku znajduje się staw. Wzdłuż przeciwległej krawędzi parku biegnie droga w kierunku pół ornych. Od strony drogi teren parku ogrodzony jest częściowo drewnianym płotem. Nieco dalej, na pld., po przeciwnej stronie drogi z Czerniewic wznosi się budynek gorzelni.

- M a t e r i a ł i k o n s t r u k c j a. Dwór wzniesiony z cegły, na zaprawie wapiennej, tynkowany. Stropy drewniane, belkowe. Nad piwnicami sklepienia i stropy belkowe. Wieża dachowa drewniana, jętkowo-stolcowa, wzmocniona zastrzałami. Dach kryty papą na deskowaniu. Posadzki w piwnicy ceglane, podłogi w budynku - deskowe, białe. Schody zewnętrzne: murowane, wolne, jednobiegowe, z podestem, ujęte niską, pełną balustradą. Schody do piwnic: jednobiegowe, drewniane i murowane. Schody na poddasze - drewniane, jednobiegowe, z podestem, o drewnianej, ażurowej balustradzie. Drzwi o konstrukcji ramowo-płycinowej, jedno- i dwuskrzydłowe. Niektóre wewnętrzne i porte-fenêtre na taras - górą przeszklone. W piwnicy - drzwi deskowe, ukośnie szalowane oraz bez szalunku. Okna prostokątne i zamknięte półkoliście, ościeżnicowe, jednoskrzydłowe, dwu- i trójskrzydłowe z prostokątnym nadświetleniem. Okna piwniczne - dwuskrzydłowe, o podziałach szczelinami na trzy prostokątne kwatery w skrzydle. Daje to rysunek otworu: dwudzielnego trójpoziomowego, sześciopodziałowego. Niektóre okna piwniczne wtórnie zamurwane w całości bądź częściowo. Niektóre trójskrzydłowe. Okna w elewacji: dwuskrzydłowe, o podziałach szczelinami j.w., w nadświetleniu - dwa skrzydła. Jedno z okien, w przybudówce: z półkolistym nadświetleniem. Okna trójskrzydłowe o podziałach szczelinami w skrzydle j.w. tworzą rysunek otworu trójdzielnego, czteropoziomowego, dwunastopodziałowego. Okna jednoskrzydłowe, z podziałem szczelinami na trzy kwatery i bez podziałów (w facjacie).

- R z u t y. Budynek na rzucie zbliżonym do prostokąta, z prostokątnym ryzalitem od frontu, pięciobocznym ryzalitem od strony ogrodu, prostokątną przybudówką (dawna wieża) w elewacji pld.-zach. oraz dwiema prostokątnymi od strony wsch.

Rzut piwnic w układzie dwutraktowym, z wejściem w elewacji pld.-wsch. i z wnętrza, pod schodami, w bocznej sieni.

Rzut parteru: układ wnętrz w zasadzie dwutraktowy. Wejście główne w ryzalicie frontowym, przesuniętym nieco na pld.-zach. od osi budynku. Z przedsionka wejście do kwadratowej sieni, skomunikowanej z sąsiednimi pomieszczeniami traktu frontowego i z ośmiobocznym salonem traktu ogrodowego. Pomieszczenie narożne, zachodnie, o ściętym, wschodnim narożniku - skomunikowane jest z pomieszczeniem w d. wieży. Pomieszczenie na pld.-wsch. od sieni, w trakcie frontowym: prostokątne, o ściętych dwóch narożnikach od strony traktu ogrodowego, komunikuje się z sąsiednimi pomieszczeniami: małym, pld.-wsch. - skąd wejście do bocznej sieni i większym, od pld.-wsch. - skomunikowanego w narożniku z sienią oraz z dwoma pomieszczeniami w amfiladzie traktu ogrodowego.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
2913 m ³	510 m ²	mieszkalne	mieszkalne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1.70-te XX w.-rozebrano górną kondygnację wieży, przemurowano otwory, usunięto gzymsy, parkiety, piece kaflowe, 1992 r.-założono C.O., zmodernizowano i wymieniono instalacje, otynkowano wnętrza, pokryto dach papą.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne ściany, wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycia dachu, wyposażenie i instalacje) zawilgocenie ścian, zniszczone tynki,, stropy i więźba dachowa w złym stanie, spróchniałe, uszkodzone przez owady, otwory przekształcone, stolarka częściowo zniszczona lub wymieniona.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Należy zrekonstruować wieżę, taras i schody, formy otworów winny być odtworzone, tynki naprawione, detal arch. odtworzony wg zachowanego wzoru, dach należy pokryć dachówką, naprawić kominy.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

PBN w Tomaszowie Maz., [REDACTED]

22. Bibliografia

Księga pamiątkowa dworu w posiadaniu ob. właściciela,
Matuszewski Z., Powiat rawsko-mazowiecki. Rawa
Mazowiecka 1929.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne rodzaj, miejsce przechowania, sygnatury)

Fotografie w zb. A. Witosławskiego, 1.60-te XX w.-
widok elewacji frontowej i ogrodowej

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

mgr Ewa Szelągowska

Imię i nazwisko

data 09.1993 r.

26. Sprawdził

Imię i nazwisko

data

27. Załączniki

Wkładka I, II

WIELKA WOLA

DWÓR

Tekst, fotografie

c.d. p.13 Opis

Do sieni, gdzie schody na poddasze, prowadzą schody zewn., boczne, usytuowane wzdłuż bocznej, pld.-wsch. elewacji budynku. Na piętrze: trzy pomieszczenia użytkowe, w tym jedno duże, prostokątne, w facjacie.

- B r y ł a. Budynek wysoko podpiwniczony, parterowy, z poddaszem częściowo użytkowym. Obiekt kryty niskim dachem trójkątnym, o kalenicy wzdłuż osi pln.-zach/pld.-wsch. Trójkątny szczyt od strony pln.-zach. Facjatka znacznie przewyższa dach główny. Poprzedza ją ryzalit z tarasem nad wejściem, na poziomie gzymsu wieńczącego. Facjatka kryta dachem dwuspadowym, o prostopadłej kalenicy. Z obu stron-trójkątne szczyty. Ryzalit ogrodowy kryty dachem wielopłóciowym. Przybudówka od strony wsch. kryta dachem trójkąciowym, nad wejściem-pulpitowym. Dawna wieża - również pulpitowym na poziomie gzymsu wieńczącego budynku. Na kalenicy dachu para i trójka wielobocznych kominów, od frontu - jeden.

- E l e w a c j e: parterowe, na wysokich piwnicach (z otworami w cokole), zwieńczone profilowanym gzymsem. W ściankach kolankowych - małe, prostokątne otwory okienne (para w granicach ościeży otworów poniżej).

Wszystkie otwory prostokątne.

E l e w a c j a f r o n t o w a: asymetryczna, ośmioosiowa. Trójosiowy ryzalit - na prawo od skrajnej, pln.-zach. osi okiennej. Elewacja i ryzalit ujęte skrajnie pilastrami na wysokich cokołach. Pilastry ujmują także skrajną, pld.-wsch. oś okienną. Otwór wejściowy w ryzalicie i porte-fenêtre w facjacie ujęte parą wąskich okien. Okno skrajnej, lewej osi w opasce z uszakami - szersze niż pozostałe w elewacji. Piwniczne tutaj - węższe. W podokniach - prostokątne płyciny. Elewacja facjaty o podziałach ramowych, szczyt ujęty profilowaniem, z okulusem w tympanonie. W bocznych elewacjach ryzalitu - szerokie otwory okienne.

E l e w a c j a t y ł n a: asymetryczna, z pięciobocznym ryzalitem na lewo od skrajnej, pln.-zach. osi.-pięcioosiowa. W ryzalicie dwa otwory okienne (środkowy otwór wejściowy ob. zamurowany). Otwory okienne tej elewacji - w opaskach, z uszakami. W podokniach - prostokątne płyciny z kolistym guzem (nie wszystkie zachowane. Dwa szerokie otwory okienne na pld.-wsch. od ryzalitu rozdziela konchowo sklepiona nisza, zwieńczona odcinkiem profilowanego gzymsu. Skrajna "oś" (w miejscu otworu płycina w opasce j.w.) ujęta parą pilastrów. Otwory okienne piwnic tej samej szerokości (niektóre częściowo zamurowane).

E l e w a c j a p l n.-z a c h. - symetryczna, z dawną wieżą na osi. Elewacja wieży boniowana w tynku. Elewacja budynku gł.- ujęta skrajnie pilastrami. Małe otwory okienne zamknięte półkoliście-ob.-zamurowane. Podobne otwory w dwóch elewacjach wieży. W szczycie, pod gzymsem - okulusy.

E l e w a c j a p l d.-w s c h. większej przybudówki-ujęta pilastrami, z niszą na osi. Na poziomie ławy podokiennej - gzyms profilowany. W miejscu okna piwnicznego- prostokątna wnęka. Od strony frontowej - jedna oś okienna. Obok mniejsza przybudówka z wejściem od frontu nad poziomem piwnic, z szerszego podestu. W jej elewacji bocznej- drzwi wejściowe do piwnic (otwór zamknięty odcinkowo) w wysuniętej obudowie przekrytej częścią walca. Powyżej otwór okienny zamknięty półkoliście, w profilowanej opasce. Elewacja budynku głównego od tej strony - ujęta skrajnie pilastrem, z płytką niszą na poziomie podestu przed wejściem do budynku.

- W y s t r ó j i w y p o s a ż e n i e - brak.

- I n s t a l a c j e: elektryczna, wodno-kanalizacyjna, ogrzewanie centralne wewn., odgromowa, telefoniczna.

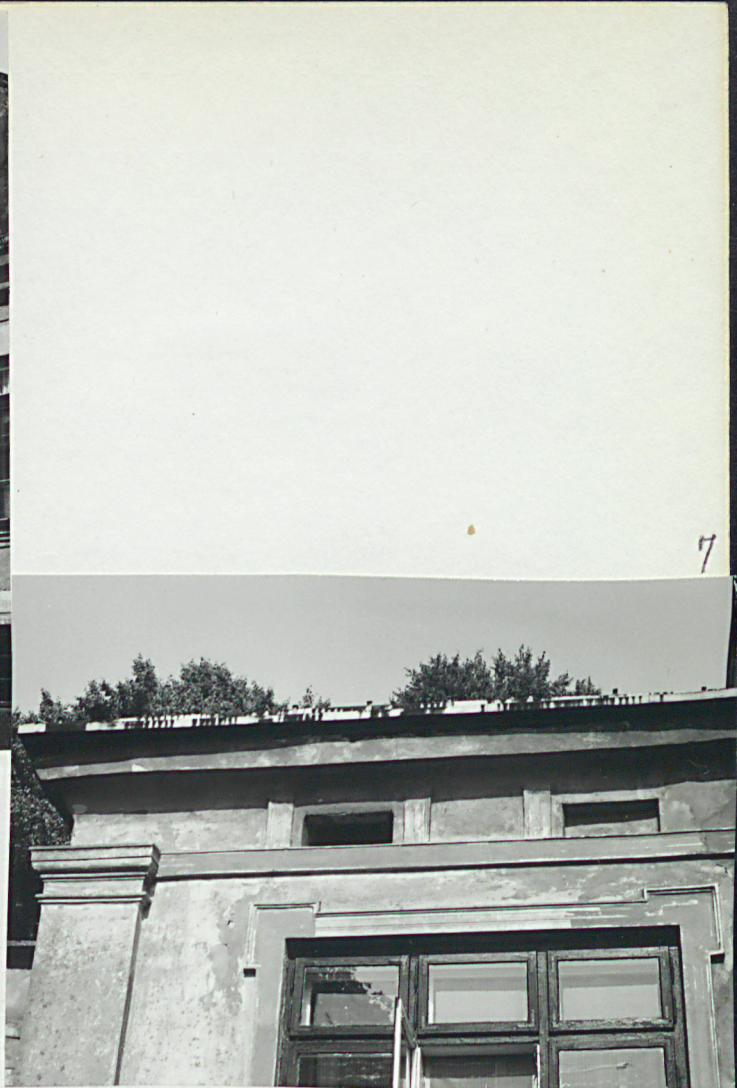
2

3

4

7

5

6

8

WIELKA WOLA

DWÓR

Tekst, fotografie

cd. p.12.Historia.

25 czerwca 1984 r. obiekt wraz z 2,75 ha parku zakupiło małżeństwo Andrzej Franciszek Witosławski i Anna Elżbieta z d. Bieńkowska. Nowi właściciele zamierzają odrestaurować obiekt zgodnie ze wskazaniami konserwatora zabytków. Prace w toku.

Styl: obiekt wzniesiono w stylu neorenesansu, z odwołaniem do form wiejskiej willi włoskiej (asymetrycznie usytuowana wieża). Obecnie, po rozbiórce wieży i przekształceniu otworów cechy stylowe nie są czytelne.

SPIS FOTOGRAFII

- 1.Dwór-elewacja frontowa,
- 2.Dwór-wejście główne,
- 3.Dwór-ryzalit frontowy, widok z zach.,
- 4.Dwór-ryzalit frontowy, widok z pld.,
- 5.Dwór-część zach.elewacji frontowej,
- 6.Dwór-część pld.elewacji frontowej,
- 7.Dwór-fragment gzymsu elewacji frontowej,
- 8.Dwór-elewacja tylna,
- 9.Dwór-widok na narożnik pln.,
- 10.Dwór-ryzalit w elewacji tylnej,
- 11.Dwór-ryzalit w elewacji tylnej, widok z boku,
- 12.Dwór-fragment wsch.elewacji tylnej,
- 13.Dwór-fragment pln.elewacji tylnej,
- 14.Dwór-elewacja boczna, pln.-zach.,
- 15.Dwór-d.wieża, widok od pln.,
- 16.Dwór-d.wieża, widok z boku,
- 17.Dwór-zamurowany otwór w d.wieży,
- 18.Dwór-elewacja boczna, pld.-wsch, fragment,
- 19.Dwór-elewacja boczna, wejście do piwnic,
- 20.Dwór - okno w przybudówce elewacji bocznej,
- 21.Dwór- przybudówki, widok od frontu,
- 22.Dwór-przybudówka, widok z pld.,
- 23.Dwór-fragment elewacji bocznej przybudówki.

9

10

11

12

15

18

13

16

17

14

WIELKA WOLA

DWÓR

Fotografie, plany

19

20

21

22

23

